

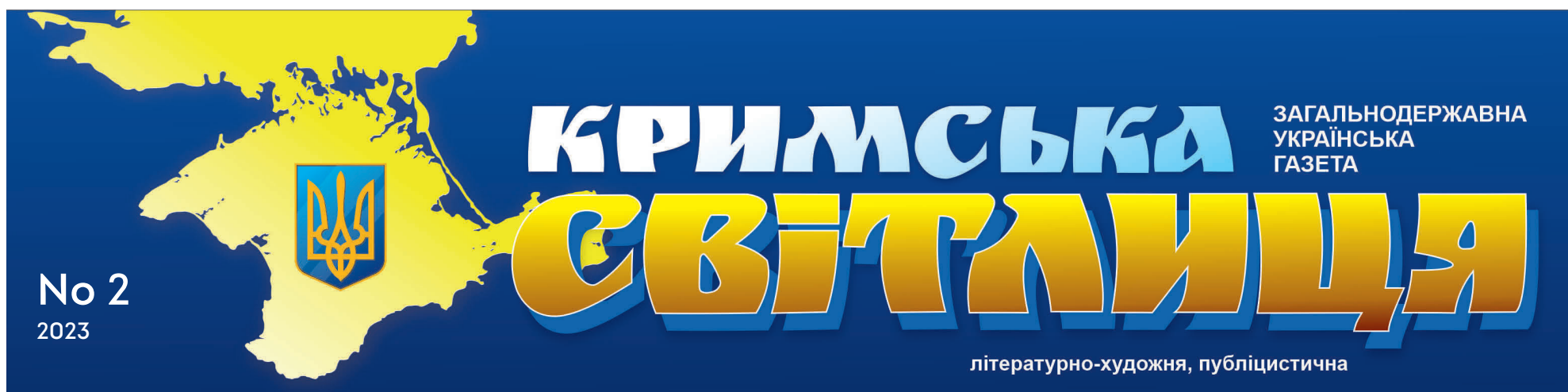
**КРИМ Є КЛЮЧОВИМ
ФАКТОРОМ У ДОСЯГНЕННІ
ВСЕОСЯЖНОГО МИРУ**

→ 2

**ХТО ГОТУЄ «ІНКВІЗИЦІЮ»
ДЛЯ КАТОЛІКІВ
СЕВАСТОПОЛЯ?**

→ 3

№ 2
2023

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

**КРИМСЬКА
СВІТЛИЦЯ**

літературно-художня, публіцистична

МИТРОПОЛИТ КЛИМЕНТ ВИМАГАЄ ЗВІЛЬНЕННЯ МІНІСТРА ТКАЧЕНКА

НАГОЛОС

Митрополит Сімферопольський і Кримський Православної церкви України Климент звернувся до Президента України як до гаранта державного суверенітету, територіальної цілісності України. У своєму зверненні він наводить факти невиконання міністром та першим заступником міністра Міністерства культури та інформаційної політики України своїх службових обов'язків.

Олекса БЕСКИД

ФОТО – [HTTPS://SPZNEWS](https://spznews.com)

«**Н**а превеликий жаль, засвідчую той факт, що керівництво Міністерства культури та інформаційної політики України з 2014 року здійснювало та здійснює саботаж щодо виконання прямих функцій та обов'язків цієї державної установи центрального органу виконавчої влади. Сьогодні йдеться вже про невиконання державних постанов Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України. Невиконання державних рішень з боку керівників Міністерства культури та інформаційної політики України призводить до суттєвого погіршення стану української релігійної громади в Криму в захисті громадянських прав та свобод, захисту Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги та захисту права на свободу світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії Української православної церкви (Пра-

вославної церкви України) в рамках міжнародного права, зокрема Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року», – зазначається у публічному зверненні до Президента України.

Митрополит Климент просить Президента України притягнути до відповідальності керівників Міністерства культури та інформаційної політики України в особі міністра Ткаченка Олександра В'ячеславовича та першого заступника міністра Карандеева Ростислава Володимировича, які не виконують функцій державних службовців щодо захисту прав та свобод вірян і священнослужителів Кримської єпархії Православної церкви України та здійснюють неефективне управління державною установою центрального виконавчого органу влади, здійснюють саботаж ви-

конання Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання прийняття у державну власність Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги та захисту права на свободу світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії Української православної церкви (Православної церкви України)» від 28 жовтня 2022 року.

Повний текст Звернення митрополит Климент надіслав редакції ІА «Голос Криму» та редакції газети «Кримська світлиця» для опублікування. Офіційний лист направлено до Президента України.

**ПУБЛІЧНЕ ЗВЕРНЕННЯ
МИТРОПОЛИТА СІМФЕРОПОЛЬСЬКОГО І КРИМСЬКОГО КЛИМЕНТА
ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ**

Шановний
Володимире Олександровичу!

Кримська єпархія Української православної церкви (Православної церкви України) – єдина з релігійних громад на півострові після тривалої боротьби за права та свободи вірян і священнослужителів Української церкви в Криму здійснювала публічні заходи з Крайовою радою українців Криму, спрямовані на необхідність захисту прав, що сприяло в ухваленні двох важливих рішень на державному рівні України.

21 січня 2022 року підписано Указ Президента України № 21/2022 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»». Відповідно до цього Ука-

зу до санкційного списку внесено 18 фізичних осіб, які причетні до винесення неправосудних судових рішень про відчуження майна Кримської єпархії Православної церкви України на тимчасово окупованій території АР Крим та м. Севастополя.

17 лютого 2021 року Верховна Рада України ухвалила Постанову «Про деякі питання захисту права на свободу світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії Української православної церкви (Православної церкви України) та збереження приміщення Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги». За відповідне рішення проголосував 271 народний депутат.

3 метою виконання Постанови Верховної Ради України від 17 лютого 2021 року Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову «Деякі питання прийняття у державну власність Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги та захисту права на свободу світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії Української православної церкви (Православної церкви України)» від 28 жовтня 2022 року. Відповідно на виконання Постанови КМУ Міністерство культури та інформаційної політики зобов'язали:

- 1) вжити заходів щодо державної реєстрації прав на Собор;
- 2) опрацювати питання про передачу Собору в безоплатне користування Кримській єпархії Православної церкви України;
- 3) до 30 грудня 2022 р. поінформувати Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України та Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій про стан виконання цієї постанови.

→ 2

ПАМ'ЯТЬ

**ХРЕСТ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВАМ ГОЛОДОМОРУ: ІДЕЯ УКРАЇНСЬКОГО СВЯЩЕННОСЛУЖИТЕЛЯ І ВТІЛЕННЯ
КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО СКУЛЬПТОРА**

→ 6

МИТРОПОЛИТ КЛИМЕНТ ВИМАГАЄ ЗВІЛЬНЕННЯ МІНІСТРА ТКАЧЕНКА

→ 1
НАГОЛОС

На превеликий жаль, засвідчую той факт, що керівництво Міністерства культури та інформаційної політики України з 2014 року здійснювало та здійснює саботаж щодо виконання прямих функцій та обов'язків цієї державної уста-

нови центрального органу виконавчої влади. Сьогодні йдеться вже про невиконання державних постанов Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України. Невиконання державних рішень з боку керівників Міністерства культури та інформаційної політики України призводить до суттєвого погіршення стану української релігійної громади в Криму в захисті громадянських прав та свобод, захисту Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги та захисту права на свободу світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії Української православної церкви (Православної церкви України) в рамках міжнародного права, зокрема Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року.

Звертаюся до Вас, Президенте України, як до гаранта державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини та громадянина.

Прошу:

– Притягнути до відповідальності керівників Міністерства культури та інформаційної політики України в особі міністра Ткаченка Олександра Вячеславовича та першого заступника міністра Карандеева Ростислава Володимировича, які не виконують функції державних службовців щодо захисту прав та свобод вірян і священнослужителів Кримської єпархії Православної церкви України та здійснюють неефективне управління державною установою центрального виконавчого органу влади, здійснюють саботаж вико-

нання Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання прийняття у державну власність Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги та захисту права на свободу світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії Української православної церкви (Православної церкви України)» від 28 жовтня 2022 року.

– Забезпечити виконання Постанови «Деякі питання прийняття у державну власність Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги та захисту права на свободу світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії Української православної церкви (Православної церкви України)» від 28 жовтня 2022 року та Постанову Верховної Ради України «Про деякі питання захисту права на свободу

світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії Української православної церкви (Православної церкви України) та збереження приміщення Кафедрального собору святих рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги» від 17 лютого 2022 року.

– Поінформувати Кримську єпархію Православної церкви України щодо вжитих заходів у забезпеченні питання захисту права на свободу світогляду та віросповідання вірян Кримської єпархії Української православної церкви (Православної церкви України), які перебувають на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя.

**З повагою,
Митрополит Сімферопольський
і Кримський
КЛИМЕНТ**

КРИМ Є КЛЮЧОВИМ ФАКТОРОМ У ДОСЯГНЕННІ ВСЕОСЯЖНОГО МИРУ

ТОЧКА ЗОРУ

Завершення цієї кровопролитної війни можливе, якщо Російська Федерація вирішить вивести свої збройні сили з усіх тимчасово окупованих територій України, включно з Кримським півостровом. Якщо Захід через співчуття до Москви почне грати на те, щоб Крим залишився у складі Російської Федерації до якогось наступного рішення, то це може зайняти час, причому незрозуміло скільки, як і остаточне вирішення питання повернення Кримського півострова його законному власнику – Українській державі.

**Олександр ЛЕВЧЕНКО,
посол України в Хорватії 2010-2017 рр.**

Без деокупації Криму миру в Україні не буде довго. Нагадаємо, що слабка і тільки словесна реакція Заходу на першу спробу анексії після закінчення Другої світової війни лише підбадьорила Кремль і переконала його в неефективності ООН, НАТО та інших міжнародних і регіональних структур, які не можуть дієво відповісти та оперативно відреагувати на акти відкритої агресії, як це було у разі вторгнення росій-

У лютому 2021 року в Херсонській області на адмінкордоні активісти запустили в бік окупованого Криму прапор України з посланнями для кримчан.

ської армії на Кримський півострів наприкінці лютого 2014 р.

Нинішні пропозиції Москви щодо переговорів – це лише примітивні бажання припинити бойові дії та закріпити лінію фронту як лінію розмежування між Російською Федерацією та Україною. Москва прагне накопичити силу та військовий потенціал, які вона втратила протягом дев'яти з половиною місяців боїв. Путін різко збільшує військовий бюджет на 2023 фінансовий рік. І те, що більшість соціальних програм для малозабезпечених верств населення РФ буде заморожено, Кремль мало хвилює. Війна переходить у нову фазу, де фактор виснаження стає вирішальним, і Путін планує тривалі військові битви, які, на його думку, більше влаштовують російську сторону. Адже війна йде на території України, українське населення при цьому дуже страждає, українська економіка зазнає серйозної руйнації. Тому питання всіх питань – швидкий розгром російської армії.

Без ще більшої військової підтримки Заходу це зробити неможливо. Потрібно не лише за-

старіле озброєння радянських часів, а й сучасні системи протиповітряної та протиракетної оборони, винищувачі, сучасні танки. Всі ми не можемо дозволити собі вести нескінченну війну, на що розраховує Путін і його оточення. Сучасні системи розумної високоточної зброї вкрай необхідні українській армії. Якщо хтось каже, що йому самому потрібна система ППО «Patriot» і немає можливості її передати Україні, то нехай йде на війну і використовує її. В Україні, яка стала на заваді російському завоюванню половини Європи, щодня знищують громадян і всю інфраструктуру, а хтось сидить у зручному фотелі і скаржиться, що газ подорожчав. Мільйони українців залишилися без світла та води, тому що у них не було «Patriot», щоб збивати російські ракети, націлені на енергосистему, а хтось тримає сучасні системи протиракетної оборони, щоб спостерігати за перелітними птахами.

Путін кинув на фронт найкраще конвенційне озброєння, яке палить, руйнує, вбиває все, що трапляється під руку, а ми чуємо, що Україні не треба давати сучасні

системи, які можуть тільки розширити війну. Кремлівська пропаганда неодноразово заявляла на своєму телебаченні, що Берлін буде наступною метою російської армії після окупації України. Українці гинуть у величезних кількостях, щоб російський солдат не прийшов «визволити Німеччину від нацизму», як він прийшов і в Україну, а в Берліні не розуміють: якщо українці більше збиватимуть російських ракет удому, то їх не вистачить для наступу на Європу. Здається, все просто: система «Patriot» допоможе захистити Берлін в Україні від можливого російського наступу на Німеччину.

Сучасні західні ракетні комплекси дозволять точно знищити російську армію в Криму без фізичного вторгнення українського війська на півострів. Це – географічна пастка для російських окупантів, які будуть вимушені вивести свої війська назад до РФ. Тому й збудували міст. Потрібно витіснити агресорів з півострова, можна навіть без кровопролитних вуличних боїв. Після такого звільнення Криму одразу створюються умови для підписання всеосяжної мирної угоди з Російською Федерацією, включаючи гарантії безпеки Путіну з боку Заходу. Сподіваємося, що саме це мав на увазі президент Франції Макрон, коли нещодавно оголосив про це публічно.

Звільнення від окупації Криму робить безглуздом для російської армії ведення подальшої боротьби на інших полях битв України. Це означає припинення

Звільнення від окупації Криму робить безглуздом для російської армії ведення подальшої боротьби на інших полях битв України. Це означає припинення всіх вбивств і руйнувань. Український Крим знаменує прихід миру та всеосяжної угоди про припинення війни. Його параметри можуть бути різними, важливо, щоб Україна і Захід могли домовитися з Москвою про принципи майбутнього функціонування відносин. Окремою темою для переговорів будуть репарації та суд над воєнними злочинцями.

всіх вбивств і руйнувань. Український Крим знаменує прихід миру та всеосяжної угоди про припинення війни. Його параметри можуть бути різними, важливо, щоб Україна і Захід могли домовитися з Москвою про принципи майбутнього функціонування відносин. Окремою темою для переговорів будуть репарації та суд над воєнними злочинцями.

Але зараз ми тільки наближаємося до досягнення миру. Цього не дозволяє зробити тимчасова російська окупація Криму. Сама Москва не планує залишати півострів мирним шляхом, тому їй потрібно заохочувати до цього і витіснити звідти. Ось чому нам потрібна сучасна і високоточна західна зброя, щоб досягти миру якомога швидше. Більшість мешканців півострова мріють, щоб це сталося якнайшвидше і без великих боїв.

ХТО ГОТУЄ «ІНКВІЗИЦІЮ» ДЛЯ КАТОЛІКІВ СЕВАСТОПОЛЯ?

ЦЕРКВА

За кілька днів по Різдві Христовому за юліанським календарем, 10 січня 2023 року, на підконтрольному російським окупантам сайті «INFORMER» було опубліковано статтю якогось «Остромирова В. И.» під назвою «Католицькі гримаси у Севастополі», яку можна сприйняти, по суті, як оголошення війни Католицькій Церкві у РФ та на окупованих нею територіях – і, передусім, у Севастополі.

Віталій СОЛОНЧАК

Насамперед автора бентежить дискусія щодо реставрації історичної будівлі римо-католицького храму в Севастополі, а найбільше – хто її оплатить: місцева парафія, що налічує кількості осіб і потрібних коштів не має, чи Ватикан, структури якого не можуть фінансувати будь-що в окупованому Криму через поширення міжнародних санкцій на територію півострова.

Серед іншого, автор статті заявляє, що після розпаду СРСР кінотеатр, який діяв у будівлі римо-католицького храму, було закрито, а будівлю передано релігійній громаді. Однак ці дві події поєднує драматичний сюжет завдяки у понад два десятиліття.

Католицький храм святого Климента, що з 1905 р. будувався коштом пожертв парафіян та людей доброї волі, було урочисто освячено у 1911 р. Після більшовицької окупації Криму богослужіння відбувалися у багато разів пограбованій святині, доки її у 1936 р. не було «націоналізовано», а настоятеля о. Матвія (Матіаса) Іудайтиса – розстріляно за обвинуваченням у шпигунстві. Під час Другої світової війни будівля храму, в якій було облаштовано радіовузл, була частково зруйнована бомбардуваннями. Наприкінці 1950-х рр. її перебудували під дитячий кінотеатр «Дружба», зі знищенням майже всіх ознак культової споруди та облаштуванням громадської вбиральні у нижній каплиці.

Після здобуття Україною незалежності, у 1992-1993 рр., в Севастополі відродилася католицька парафія, що розпочала боротьбу за повернення храму разом із настоятелями о. Леонідом Ткачуком, а потім – о. Юрієм Зімінським (обидва передчасно відійшли до Господа у 2021 р.). З 1996 р. богослужіння про-

Костел у Севастополі, 2021 р.

Служба біля костелу, 2017 р.

водилися у спеціально придбаній квартирі, в якій було облаштовано каплицю та помешкання священників. У 2010 р. будівлю храму, внесену до реєстру пам'яток архітектури місцевого значення, оголосили аварійною і закрили через загрозу руйнування, припинивши також роботу громадської вбиральні. Спротив у передачі будівлі храму римо-католицькій громаді чинили як представники міської влади, так і священнослужителі Севастопольського благочиння УПЦ МП, які заявляли, що «захищають православ'я від експансії католицизму» і запевняли у недоцільності перебування католицького храму в «православному» місті.

Після російської окупації АР Крим і міста Севастополя в лютому-березні 2014 року «нові-старі» представники вже нелегітимної влади прямим текстом заявили севастопольським католикам, що про повернення храму їм варто забути. Три роки релігійна громада безуспішно подавала клопотання про передачу історичної споруди.

Справа зрушила з мертвої точки в серпні 2017 року, після того як РФ уперше за багато років з офіційним візитом відвідав державний секретар Ватикану кардинал П'єтро Паролін, який зустрівся з верхівкою російського державного та церковного керівництва. 31 травня 2018 р. «уряд Севастополя» видав «порядження» про повернення католицького храму вірянам, а після цього підписав із парафією «угоду про співпрацю у сфері культури, збереження історії та традиційних загальнолюдських цінностей». Оптимізм парафіян затьмарила звістка про те, що оформлювати «документацію» на відновлення храму доведеться роками.

У 2021-2022 р. будівля і далі повільно руйнувалася, без можливості провести навіть косметичний ремонт, на який окупаційна «влада» міста не надала ані копійки. У грудні 2022 р. представник парафії Павло Шевцов розповів, що громада отримала у власність земельну ділянку під храмом, межі якої збігаються з межами будівлі без ура-

хування капітальних елементів, що порушує навіть земельний кодекс держави-окупанта. Він також повідомив, що севастопольські католики досі збираються на богослужіння у квартирі-каплиці, яка не може вмістити кілька сотень вірян. Повноцінне користування історичною будівлею храму неможливе до її реконструкції, відкладеної на невизначену перспективу.

Обговорення долі римо-католицького храму в Севастополі знаходять кардинально протилежні відгуки серед містян. Так, одні люди закидають Католицькій Церкві «сприяння фашизму» під час Другої світової війни, «розвал СРСР», підтримку України у війні, яку РФ сьогодні веде проти неї, та «знищення православ'я в Україні», і на цій підставі вимагають перетворити храмову будівлю знову на дитячий кінотеатр, неодмінно з безкоштовною громадською вбиральнею. Та й взагалі, мовляв, треба визнати «езуїтів» «закордонними агентами», бо їхні руки «по плечі у крові» за всю історію існування Церкви, і «нехай

У грудні 2022 р. представник парафії Павло Шевцов розповів, що громада отримала у власність земельну ділянку під храмом, межі якої збігаються з межами будівлі без урахування капітальних елементів, що порушує навіть земельний кодекс держави-окупанта. Він також повідомив, що севастопольські католики досі збираються на богослужіння у квартирі-каплиці, яка не може вмістити кілька сотень вірян. Повноцінне користування історичною будівлею храму неможливе до її реконструкції, відкладеної на невизначену перспективу.

собі ідуть у свій Ватикан», не отримавши ані клаптика «православної» землі під «гніздо польського пастиря», «штаб антиросійської організації» чи взагалі «шпигунський центр під патронатом Польщі» для пропаганди західних цінностей у вигляді «свободи зміни статі, одностатевих шлюбів та інших збочень» (!). Інші ж слушно запитують – неже серед дорослих освічених (хай навіть позірно) людей хтось справді вважає, що наявність католицького храму на п'ять сотень парафіян у центрі міста здатна захитати чиюсь політичну чи релігійну ідентичність.

Утім, за короткий час колективна думка севастопольських мракобісів вихлопнулася на сторінки електронного видання, яке має реєстрацію у відповідних органах держави-окупанта. Спочатку автора обурило те, що у католицькому храмі в Севастополі після його потенційної реставрації може бути встановлено орган: на його думку, органна музика цікавить небагато, оскільки вона є «м'яко кажучи, похмурою і похмурою» і серед 85% слухачів спричиняє «важкі сновидіння зі здриганнями тіла у кульмінаційних моментах деяких композицій» (!). Та й взагалі для Бога, мовляв, важливим є спілкування з Ним людини безпосередньо словами, а не через «посередницьку абстракцію духових гармонійних рулад», бо музичний інструмент «автоматично перетворює храм Божий на підмостки концертного балагану», і взагалі у храмі може лунати лише єдиний «найдосконаліший музичний інструмент» – людський голос. Цікаво, як відреагували б на подібні твердження віряни тієї ж Вірменської апостольської церкви, де під час богослужіння також може використовуватися органна музика, або інших церков, які використовують у богослужбових практиках музичні інструменти.

ХТО ГОТУЄ «ІНКВІЗИЦІЮ» ДЛЯ КАТОЛІКІВ СЕВАСТОПОЛЯ?

→ 3

ЦЕРКВА

У дискусіях севастопольського суспільства про подальшу долю католицького храму в місті «Остромиров В. И.» вирішив акцентувати увагу на найголовнішому, а саме: на тому, що ж, на його думку, являє собою католицизм за своїм «внутрішнім духовним стрижнем». Після ознайомлення з багатьма наведеними тезами просто не зрозуміло, що робити далі – сміятися чи плакати.

Перш за все «Остромиров В. И.», який, імовірно, є симпатиком російської православної церкви, переконує читача, що католицизм, на відміну від того ж православ'я, християнською релігією не є. Ба більше, виявляється, що частина людства з «т.зв. цивілізованих» країн західного світу, яка ідентифікує себе як католики, «відкинула релігію і стрімко тягне все людство до прірви ядерного пекельного полум'я». Не більше й не менше.

* * *

Перебування Папи Римського на чолі Католицької Церкви для «Остромирова В. И.» є «світоглядним казусом». Мовляв, католики згідно з власними ж догматами бачать, розуміють, вшановують і сприймають Папу як «намісника Бога на землі» – не дарма ж той має «один з офіційних титулів» (точніше – частину офіційного титулу), який латиною лунає як «Vicarius Christi». Спитати б – хто сьогодні з католиків розцінює Папу, з ним самим включно, суто як «намісника Бога на землі». Однак тим часом «Остромиров В. И.» завзято і всерйоз шукає вірчі грамоти, які Ісус Христос за власним підписом надав апостолові Петрові як першому Папі, разом із повноваженнями намісника. Мовляв, «не було посади Папи за життя Христа», а по Його земній смерті «якісь зухвалі люді перебрехали Його слова» до Петра.

Ніхто й не збирається заперечувати, що главою Церкви є сам Христос. Однак так само очевидно, що Він не може за нас вирішувати ті чи інші суто земні, людські питання. Цю функцію виконує видимий глава Церкви – така ж смертна людина, як і всі інші, що іменують себе «слугою слуг Божих» (теж, до речі, частина офіційного титулу Папи Римського). Втім, «Остромиров В. И.», лицемірно посилаючись на заповіт Христа до учнів не наставляти над собою очільників

Служба біля костелу, 2017 р.

Так виглядає католицький храм усередині

на землі, стверджує, що католики «століттями ведуть боротьбу на знищення незгодних» із приматом Папи, насамперед православних (!), яких спочатку буцімто змушують відмовитися від своєї віри, а в разі незгоди – ліквідують фізично «руками найманців». Тим часом «Остромиров В. И.» від імені ще живих незгодних вимагає від сотень мільйонів вірян припинити «жити у брехні, яка визначає моральні засади католицизму», та поклонитися і служити «брехуніві й батькові брехні» – себто Папі, який перед Богом є не більшим за безхатка з підземного переходу, але при цьому нібито має амбіції на керування всіма християнами світу, зокрема й православними. Напевно, проти претензій московського патріарха на першість у

православному світі «Остромиров В. И.» навряд чи щось має – і це стане ясно далі.

Зі своїх суджень, які мають мало спільного з реальністю та здоровим глуздом, «Остромиров В. И.» робить висновок: Католицька Церква є «антиросійською сектою», яка прагне «отримати у Севастополі свій чинний пропагандистський центр» – тобто храм. Підстава, на якій у місті – «колісці православ'я» – нібито слід заборонити діяльність «ватиканських антихристиянських проповідників», проста: мовляв, у Херсонесі, руїни якого розташовані на території Севастополя і сьогодні зазнають варварського грабунку під виглядом «археологічних розкопок», не те що князь Володимир, а ціла Русь (навіть не Ки-

ївська) «прийняла православне християнство як державну релігію!» Он як! Та тільки навряд чи «Остромирову В. И.» відомо, що коли князь Володимир, згідно з невідверженою легендою, прийняв хрещення, то ні про яке «православне християнство» ще й мови не було – з'явилося воно лише за кілька десятиліть по тому, з розколом Церкви на східну та західну гілки. І вже точно «Остромиров В. И.» не знає, чи то не бажає знати, що на початку I тисячоліття в околицях сучасного Севастополя прийняв мученицьку смерть Папа Римський Климент – якого місцева римо-католицька парафія має за свого небесного покровителя й якого, до речі, православна церква вшановує як святого спільнохристиянської доби.

Зі своїх суджень, які мають мало спільного з реальністю та здоровим глуздом, «Остромиров В. И.» робить висновок: Католицька Церква є «антиросійською сектою», яка прагне «отримати у Севастополі свій чинний пропагандистський центр» – тобто храм. Підстава, на якій у місті – «колісці православ'я» – нібито слід заборонити діяльність «ватиканських антихристиянських проповідників», проста: мовляв, у Херсонесі, руїни якого розташовані на території Севастополя і сьогодні зазнають варварського грабунку під виглядом «археологічних розкопок», не те що князь Володимир, а ціла Русь (навіть не Київська) «прийняла православне християнство як державну релігію!» Он як!

Зате добре знає «Остромиров В. И.» про статтю 28 конституції РФ (яка діє на території окупованого Криму) – ту, яка говорить про гарантії свободи віросповідання, але написана, мовляв, не для католиків, що сповідують «антирелігію». У цьому своєму твердженні автор матеріалу спирається на документальний фільм «Франческо», де в одному з епізодів нібито показувалося, як Папа Римський Франциск, відповідаючи на листове запитання гомосексуальної пари про можливість для них водити своїх трьох дітей до церкви, порадив їм обов'язково залучати дітей до церкви та Євангелії. Наскільки відповідала істині інтерпретація цього епізоду і чи був такий взагалі – сказати наразі не можемо. Втім, «Остромиров В. И.» стверджує, що Папа Франциск таким чином став «першим понтифіком, який виступив за легалізацію одностатевих цивільних союзів» (!). А оскільки «пропаганда ЛГБТ» у РФ та на окупованих нею територіях України заборонена законом Путіна – то й діяльність католиків, які нібито самим своїм існуванням ведуть цю «пропаганду», на цих територіях має «антиконституційний характер». Годі й казати, що «Остромиров В. И.» не ознайомлений із жодним рядком Катехизму Католицької Церкви, де чітко зафіксовано її ставлення до «одностатевих союзів» (зокрема, в пункті 2357). У згаданому ж фільмі ця тема як така не обговорювалася. Взагалі.

* * *

Втім, автор пасквілю на севастопольському інтернет-порта-

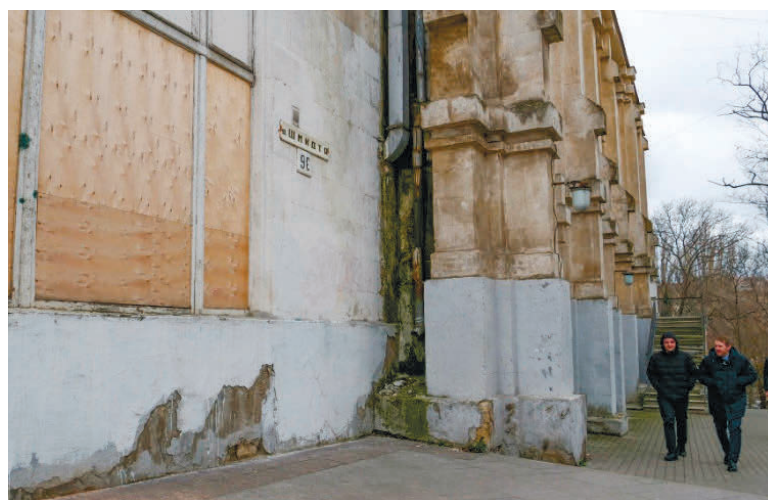
лі переконаний у єдиному: Росія нині є, ні багато ні мало, «хранителькою світового християнства» (!), а Москва – осередком православного світу. І це стверджує людина, яка перед тим шпелтила Папу Римського за згадку про «вікарія Христа» у титулі та за ключову позицію у Католицькій Церкві. На думку «Остромирова В. И.», «русскій мір», з яким він ототожнює сучасну Росію, так і прагнуть зруйнувати «католицько-демократичні бандити за схваленням Ватикану» – так само, як колись свого часу «лицарюючі католицькі вбивці під егідою пап римських у хрестових походах зруйнували православну Візантію з центром у Константинополі». І тут, уже не вперше, автор демонструє кричущу невіглазство в історії, геть не знаючи, що хрестові походи були спрямовані не проти Візантії, а на допомогу їй від мусульманської експансії, і часом проводилися зі спільними ініціатив римських пап і візантійських імператорів. Конфлікти хрестоносців із Візантією мали місце, проте в середині XV ст. імперія була знищена зовсім не «католицькими вбивцями», а османами, з якими хрестоносці якраз билися – що, власне, й надало потім Москві підстави вимагати до себе ставлення як до «центру православного світу» і навіть потім, порушуючи всі можливі канони, настановити власного патріарха.

Та «Остромирова В. И.» несе далі: він уже береться висувати західному світові обвинувачення у намірах знищення російської мови, культури та російського-таки православ'я. Здавалося б – навіщо тому Заходу докладати зусиль до того, чому Росія і так чудово дає раду сама? Аж ні – виявляється, відповідальною за останній напрям, тобто знищення православ'я у Росії, призначено «більш цивілізовану» Католицьку Церкву, яка буцімто має на меті замінити собою «еретичну» РПЦ.

При цьому «цивілізованість» католицизму севастопольський пасквілянт бачить у... «практиці торгівлі релігією за посередництвом відпущення гріхів за гроші через індульгенції (!) або торгівлі церковними посадами за ще більші гроші» і, спираючись на цей свій «аргумент», виставляє Католицьку Церкву як «чистісінський ринок із попиту і пропозицією» та «бізнесом, яким керують христопродав-

ці» за принципом «вбив – купив індульгенцію або цілий стос – дістав прощення». На жаль, в українському суспільстві також досі живуть міфи про індульгенцію (або, кажучи по-нашому, відпуст) як про куплений папірець, що надає відпущення гріхів. Дійсно, кілька століть тому подібне нерозважливе ставлення до індульгенцій призвело до зловживань ними, – що стало однією з головних причин атаки реформаторів на Католицьку Церкву. Саме на середньовічних вигадках і було засновано хибне уявлення про прямий продаж і купівлю індульгенцій, неактуальне ще з 1560-х рр. У сучасному світі індульгенцією Церква називає повне або часткове відпущення тимчасових покарань за гріхи, які були раніше прощені у таїнстві сповіді. Та тільки ці пояснення навряд чи потрібні «остромировим»: їм значно ближчою є позиція російського диктатора Путіна, який без будь-яких індульгенцій обіцяє своїм підлеглим рай після мученицької смерті, та його «вівтарника» (за визначенням Папи Франциска) Кирила, який пробає російським «подвижникам» українську кров. Оскільки годинник вартістю в кілька десятків тисяч доларів на руці московського патріарха замальовано у цифровому редакторі – можна вважати, що його ніколи не було, і продовжувати далі плодити міфи про індульгенції як про оплачувані «квитки до раю». Гадки не маючи, що подібна практика існувала і в

Ззовні будівля і далі повільно руйнується.

православних церквах, навіть у XVIII–XIX ст.

Перед завершенням викладу своєї маячні «Остромиров В. И.» вирішив навести «довідки» з життєписів деяких римських пап – запозичені, вочевидь, з радянсько-російської «історії» Католицької Церкви. Цитувати їх, мабуть, немає потреби, оскільки навряд чи знайдемо щось нове серед описів найогиднішої розпусти й перелюбу. Насамкінець автор робить резюме: у «російському православному світі» Богом є Христос, а у «західному католицькому» – Ринок, тож «русскій мір» і православ'я – це для людей, а західний світ зі «всіма варіаціями католицизму» (?) – для тих, кому «Остромиров В. И.» відмовляє у цензурних словах. При цьому зовсім не береться до уваги, що і Росія не вся православна, і захід не весь католицький. До слова, для автора

як для «русского человека», що постійно живе під «постійною загрозою з боку Заходу», «варіаціями католицизму в широкому сенсі, без догматичних нюансів» є «легіон бісів, що вилізли звідти» – протестанти, баптисти, англікани, мормони та інші.

* * *

Дивним чином антикатолицька публікація збіглася у часі з оприлюдненням подібних міркувань протодіякона РПЦ Володимира Васіліка, який, до слова, є істориком церкви, що публікувався в авторитетних західних журналах, та членом Синодальної літургійної комісії РПЦ. Цього разу Васілік розгнівався на Папу Франциска за його заклики до співчуття українцям і зажадав від нього висловити аналогічне співчуття росіянам, які «так само гинуть на війні». Водночас він заявив, що Католиць-

Насамкінець автор робить резюме: у «російському православному світі» Богом є Христос, а у «західному католицькому» – Ринок, тож «русскій мір» і православ'я – це для людей, а західний світ зі «всіма варіаціями католицизму» (?) – для тих, кому «Остромиров В. И.» відмовляє у цензурних словах. При цьому зовсім не береться до уваги, що і Росія не вся православна, і захід не весь католицький. До слова, для автора як для «русского человека», що постійно живе під «постійною загрозою з боку Заходу», «варіаціями католицизму в широкому сенсі, без догматичних нюансів» є «легіон бісів, що вилізли звідти» – протестанти, баптисти, англікани, мормони та інші.

ка Церква не лише «плете змови проти Росії та православ'я з XVI століття», а й «організувала Майдан у 2014 році»: останнього висновку він дійшов, вважаючи, що найбільшими активістами Майдану буцімто були священики УГКЦ (при цьому деякі колеги Васіліка вважають, що Майдан насправді організували саєнтологи – у співпраці з католиками). Оприлюднюючи «плани» уявного об'єднання ПЦУ, УГКЦ та УПЦ МП у «єдину українську церкву східного обряду» та подальшого «приєднання» Константинопольської патріархії до Католицької Церкви у 2025 році, Васілік назвав Папу Франциска «головним бенефіціаром подій в Україні», «зłodієм» і «жахливим крокодилем, що безкінечно лє сльози за своєю православною жертвою, яку поїдає». Наостанок діяч РПЦ запевнив, що «свята Русь» веде проти України «священну» війну.

Після оприлюднення таких «проповідей» від російських «священнослужителів» і їхніх парафіян лишається тільки молитися за здоров'я і життя католиків та представників інших «нетрадиційних» з російської точки зору християнських конфесій на території держави-агресора та в окупованих нею регіонах України. Оскільки після ознайомлення з цими мракобісними пасквілями доля людей, проти яких вони спрямовані, викликає найсерйозніші побоювання.

Матеріал підготовлено редакцією газети «Кримська світлиця» громадської організації «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім» у межах реалізації проекту «Реорганізація діяльності незалежного ЗМІ «Кримська світлиця»: посилення спроможностей в протидії дезінформації та пропаганди щодо Криму» за підтримки програми «Стойкість», яка упрваджується Фондом Східна Європа у консорціумі неурядових організацій на чолі з ERIM (Франція) у партнерстві з Фондацією домів з прав людини, Домом прав людини – Тбілісі, Чорноморським фондом регіонального співробітництва та коштом Європейського Союзу.

Думки, викладені у цьому матеріалі, не обов'язково відображають позицію організацій-партнерів консорціуму та Європейського Союзу.

ХРЕСТ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВАМ ГОЛОДОМОРУ: ІДЕЯ УКРАЇНСЬКОГО СВЯЩЕНОСЛУЖИТЕЛЯ І ВТІЛЕННЯ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО СКУЛЬПТОРА

ПАМ'ЯТЬ

Продовження

ПРИГОДА ПІД ЧАС ВСТАНОВЛЕННЯ ПАМ'ЯТНОГО ЗНАКА

Під час встановлення пам'ятного знака напередодні Дня пам'яті жертв Голодомору в 2000 р. стався ризикований технічний інцидент. Митрополит Климент в інтерв'ю так його описав: «Потім ми його привезли на площу. Одна справа була його вибити. А інша справа ці дві брили дотягнути до приміщення церкви і не просто дотягнути, а ще й поставити в нішу, яка розташована на висоті, має глибину та обмежене коло зверху. Його (пам'ятний знак – А.І.) треба було туди втиснути».

Андрій ІВАНЕЦЬ,
к.і.н., старший науковий співробітник НДІ українознавства, провідний науковий співробітник Інституту дослідження Голодомору Національного музею Голодомору-геноциду, член Крайової ради українців Криму

Митрополит Климент, Київ, червень 2022 р.

добре, що він впав на землю не плазом, а як стояв своєю основою, тому він не поколовся, не завдав шкоди. Єдине, що треба було просто відскочити трохи вбік, бо так воно по ногах би й вдарило. Такий момент був не дуже приємний і страшний. Але у мене шок був не від того, що він впав, а від уявлення, що якщо б він впав і розколовся, бо тоді б уся робота була би просто знищена і далі не було б жодного сенсу його якось поновлювати. ...За другим разом ми поставили. Якраз він дуже добре став. Ми вже зрозуміли нюанси, як його треба ставити. Ми тільки підняли і м'яким качанням поставили, палками підперли і він опинився на своєму місці».

СИМВОЛІКА ПАМ'ЯТНОГО ЗНАКА: ПОЛАМАНІ ДОЛІ ТА НАДІЯ НА ВІЧНЕ ЖИТТЯ

Пам'ятний знак розміром близько трьох метрів, виготовлений із білого інкерманського вапняку, складається з п'єдесталу та стели з православним хрестом, увитим виноградом,

на тлі каміння. Він встановлений у ніші фасаду будівлі, в якій розташовано собор св. рівноапостольних князів Володимира та Ольги, менший храм, епархіальне управління, Кримський православний духовний центр. Перед будівлею є невеликий майдан, який виходить на перетин вулиць Севастопольської та Козлова, що дозволяє проводити публічні заходи перед пам'ятним знаком.

Митрополит Климент так розшифровує в інтерв'ю у 2022 р. символіку пам'ятного хреста: «Другий план скульптор зробив таким ламаним битим камінням – як обламани долі людей і опоясав це виноградною лозою. Виноградна лоза є символом, по-перше, Христа (один із символічних образів Його: «Я є лоза істини»). Взявши гроно виноградне, Він сказав: «Пийте це. Це є кров моя Нового Заповіту». Далі багато є образів, де Ісус Христос ногами чавить вино в діжі, а з Його ребра виростає лоза з гронами і гроно це тримає Христос у своїх руках. Тобто виноградна лоза в християнській символіці дуже сим-

волічна. І вона пов'язана з Христом. Виявляється, тут хрест – символ смерті і Воскресіння, Життя вічного, і водночас жива лоза, яка опоясує, – це життя безкінечне з Христом. Тобто без зображення Ісуса Христа є велике символічне значення самої скульптурної композиції. Вона читається. Вона дуже читається. І вона унікальна за задумом і реалізацією, тому що символіка в церкві, то дуже складна річ і не всі можуть впоратися з вирішенням цього складного завдання. Дуже малими художніми засобами було досягнуто велику духовну силу», – підкреслює архієрей.

У 2001 р. в інтерв'ю він розповів про подарунок кримських татар, як «конкретний добрий приклад» їхньої взаємодії з православними українцями Криму, й описав його так: «Цей хрест з одного боку прикрашений візерунком у вигляді виноградної лози, з іншого – битим камінням. Вони даруючи сказали, що лоза символізує вічне життя (як у православ'ї, так і в мусульманстві), а биті та рублені скелі – життя, що не відбулося».

Він також розповів, що було питання: який текст вибити на постаменті – слова «Жертвам Голодомору» через дрібний шрифт не були б, на його думку, читабельні, а дата «1932-1933» могла викликати «певну реакцію» і це б призвело до спалювання пам'ятного знака. Після тривалих вагань вирішили залишити п'єдестал у первинному вигляді. «Моє побоювання щодо осквернення не було безпідставним, тому що один чи два рази хрест заливали фарбою. Брало флакончик із чорнилами і кидали, але слава Богу, що удар був по нижній стелі (п'єдесталу – А. І.) та по стіні. Плюс сонячний бік, воно вигоріло і не завдавало великої шкоди. А ось якби потрапили вище, то шкода було б роботи», – пояснює митрополит Климент.

ПАМ'ЯТНИЙ ХРЕСТ ЖЕРТВАМ ГОЛОДОМОРУ ЯК МІСЦЕ ПАМ'ЯТІ В КРИМУ

З 2000 р. у третю суботу листопада біля пам'ятного хреста жертвам Голодомору в Сімферополі щороку відбуваються церемонії вшанування загиблих з вини організаторів геноциду українського народу. Швидко склався порядок заходу – орієнтовно він виглядав так: архієрей Климент служив панахиду, потім виступали представники громадськості та політичних сил

Важливим позитивним аспектом функціонування цього місця пам'яті у довоєнний період було те, що воно слугувало взаєморозумінню та поєднанню зусиль представників української громади Криму та кримськотатарського народу. У підґрунті був, звісно, дар кримськотатарського скульптора єпископу Клименту. В 2000-2013 рр. у всіх заходах біля пам'ятного хреста у День пам'яті жертв Голодомору, а також і багатьох інших, разом з кримськими українцями брали участь кримськотатарські активісти та активістки.

переважно української громади Криму та кримськотатарського народу й запалення свічок у пам'ять жертв геноциду. Частина доповідачів ділилася власним досвідом виживання під час Голодомору, інші – роздумами про вплив злочину 1932-1933 рр. та загалом політики комуністичного тоталітарного режиму з центром у Москві на долю української нації, про актуальні проблеми постгеноцидного суспільства.

Пам'ятний хрест став місцем для вшанування жертв тоталітарного СРСР і у дати, не пов'язані з Голодомором. Митрополит Климент згадував у червні 2022 р.: «Восени 2000 року ми вперше на вулиці відзначили День пам'яті жертв Голодомору. Далі всі панахиди, які були пов'язані не тільки з жертвами Голодомору, а й з репресіями, з комуністичним кривавим терором, ми громадою правили біля хреста на вулиці. Слава Богу, була площа, було місце, де ми могли зібратися і багато людей бачили. Це в центрі Сімферополя. Приємно було те, що жодного разу не було провокацій. Неприємно було те, що жодного разу кримська влада не прийшла. Може, один раз...».

Варто уточнити, що представники влади брали участь у заходах, але це були у певні роки співробітники Представництва Президента України в АР Крим, депутат Верховної Ради АР Крим від НРУ Л. Пілунський чи інші представники української громади. Критично відгукнувся архієрей Климент про організацію заходів вшанування жертв Голодомору в 2005 р. у перший рік президентства В. Ющенка, який приділяв особливу увагу відновленню пам'яті про геноцид української нації. Тоді на короткий час після Помаранчевої революції Раду міністрів АР Крим сформували здебільшого з представників проукраїнських пома-

ранчевих політичних сил і заходи до Дня жертв Голодомору в Сімферополі були організовані доволі масштабно. До речі, в піку їм того дня провели контрзаходи комуністи та шовіністична газета «Кримська правда». Втім, митрополит Климент звертає увагу, що захід влади на площі Советській у центрі Сімферополя відбувся, на його думку, у не вдалому місці - на стоянці, тоді як можна було використати для цього майданчик перед пам'ятним хрестом жертвам Голодомору. 2006 року керівники Криму, зокрема «помаранчевий» прем'єр-міністр, знову, за спогадами митрополита, проігнорували захід української громади, а пішли у собор Петра і Павла УПЦ Московського патріархату, де правилася панахида «не за жертвами Голодомору 1932-1933 років, а взагалі за всіма жертвами голодоморів: і Ленінграда, і 1920-х рр., і 1946 р.», тобто «розмивалася сама дата».

Важливим позитивним аспектом функціонування цього місця пам'яті у довоєнний період було те, що воно слугувало взаєморозумінню та поєднанню зусиль представників української громади Криму та кримськотатарського народу. У підґрунті був, звісно, дар кримськотатарського скульптора єпископу Клименту. В 2000-2013 рр. у всіх заходах біля пам'ятного хреста у День пам'яті жертв Голодомору, а також і багатьох інших, разом з кримськими українцями брали участь кримськотатарські активісти та активістки. Митрополит Климент надзвичайно тепло згадує ветерана кримськотатарського національного руху Зампіру Асанову (1941-2014), яка регулярно брала участь у заходах біля пам'ятного знака і була «дуже релігійною та побожною». «До її прав і обов'язків входило гуртування жінок у тих місцях, де вони збиралися, але як представниць релігійної спільноти. Я так розумів, тому що вона завжди ходила в спеціальному покритті, що відрізняло її від інших жінок. Навколо неї завжди гуртувалися жінки, і молитву, яку вона читала перед ними на всіх заходах, робила тільки вона. Вона була як старша сестриця в церквах у мусульманській традиції», - згадує ієрарх ПЦУ. Він також розповідає: «Зампіра ханум завжди брала благословення, цілувала руку. Це теж мене вражало. Ця її побожність, ця її внутрішня віра. Це було не зовнішнє, а внутрішнє покликання. Вона ставилася до мене, як до людини церковного сану. ... Для мене було дуже приємно не з точки зору гордині: подивіться, мені й мусульмани руку цілують. Ні. Це було духовне єднання з віруючою людиною».

Жорстокі виклики для цього місця пам'яті принесла окупація Росією Криму в лютому-березні 2014 р. Окупаційна росій-

Пам'ятний хрест.

Запалені свічки біля пам'ятного хреста в Сімферополі у День пам'яті жертв Голодомору.

ська влада, звісно, офіційно не вшановує загиблих страшною голодною смертю українців, ба більше, намагається дискредитувати пам'ять про Голодомор як геноцид українського народу. До того ж вона незаконно демонтувала кілька пам'ятників, пов'язаних з українською історією та культурою, де-факто заборонила кримчанам проводити традиційні публічні заходи, наприклад, біля погруддя Т. Шевченку в Сімферополі 9 березня чи на центральній площі Сімферополя 18 травня, у День пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу.

Загалом українська громада Криму перетворена Росією на одну з найбільш дискримінова-

них етнічних спільнот (разом із кримськотатарським народом), що позбавлена можливостей повноцінно задовольняти навіть свої інформаційно-культурні потреби та перебуває під постійним інформаційно-пропагандистським та адміністративно-судовим тиском. В умовах знищення абсолютної більшості довоєнних українських громадсько-політичних та культурно-освітніх структур Кримська єпархія УПЦ Київського патріархату, а потім автокефальної ПЦУ перетворилася для кримських українців на один із небагатьох центрів підтримання не тільки духовного життя, а й збереження національної ідентичності. Втім, і

сама єпархія, клір та віряни якої відмовилися перереєструватися за законами держави-окупанта, зазнала великих втрат.

У результаті цілеспрямованої політики держави-агресора - Росії з моменту окупації кількість структур цієї конфесії в Криму різко скоротилася: з 2014 р. до 2021 р. з 46 релігійних громад, 2 братств і 1 монастиря до 7 громад, а священників - з 23 (за іншими даними з 15) до 4 осіб. Таким чином, кількість парафій під тиском окупаційної влади зменшилась у більш ніж 6 разів, а кількість священнослужителів - майже у 3,5-6 разів.

Утім, навіть за цих вкрай несприятливих обставин заходи біля пам'ятного хреста в окупа-

У результаті цілеспрямованої політики держави-агресора - Росії з моменту окупації кількість структур цієї конфесії в Криму різко скоротилася: з 2014 р. до 2021 р. з 46 релігійних громад, 2 братств і 1 монастиря до 7 громад, а священників - з 23 (за іншими даними з 15) до 4 осіб. Таким чином, кількість парафій під тиском окупаційної влади зменшилась у більш ніж 6 разів, а кількість священнослужителів - майже у 3,5-6 разів.

ваному Сімферополі відбуваються щороку, хоч і у дещо зміненому форматі. Митрополит Климент у червні 2022 р. розповів: «До 2014 року ми правили велику панахиду, і це по часу було трошки довше, ніж ті поминальні служби, які ми правили з 2014 року. Бо основну панахиду ми правили в церкві, оскільки вона довга, а вже літтю заупокійну правили біля хреста. Вона трошки коротша. Але присутність наша біля цього хреста, кількість людей, що збиралися, і сам акцент на тому, що ми згадуємо пам'ять померлих, він привертав увагу. І приємно вражало те, що навіть після 2014 року ніхто жодного разу не робив якихось вигуків проти нашої церкви, проти того, що ми правимо панахиду, жодної провокації не було. Це дуже серйозно. Тому що щоразу, як ми виходили на вулицю, були певні побоювання, але ми виходили. Виходили з хоругвами, виносили стіл, ставили свічки, лампади, люди несли квіти, ставився хліб. Після завершення заходу лишалися горіти лампади і їх ніхто не тушив, не громив, не крав».

Окрім скорочення служби, біля пам'ятного хреста з 2014 р. у церемонії вшанування жертв Голодомору помітні й інші зміни. Очевидно, що тепер представники окупаційних органів влади не беруть участь у заходах біля нього. Велика частина активістів української громади Криму, яка брала участь в організації у листопаді вшанування жертв комуністичного режиму, змушена була під тиском окупаційного режиму виїхати на материк чи була позбавлена волі. Востаннє, як згадує митрополит Климент, під час окупації кримські татари «прийшли після Пасхи 2014 року, перед подіями до дня депортації». «Пам'ятаю вони плов принесли, самсу. Це був як поминальний обід. Панахиди за загиблими під час депортації я все одно правлю. Під час депортацій померли й українці, і болгари. Моя бабця була депортована», - розповів митрополит.

ХРЕСТ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВАМ ГОЛОДОМОРУ: ІДЕЯ УКРАЇНСЬКОГО СВЯЩЕННОСЛУЖИТЕЛЯ І ВТІЛЕННЯ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО СКУЛЬПТОРА

➔ 6-7

ПАМ'ЯТЬ

ВИСНОВКИ

Встановлення пам'ятників є одним із способів символічного маркування простору. Вони, за визначенням М. Фуко, формують «режим правди». Це пов'язано з тим, що витвори візуального мистецтва у публічному просторі створюють враження очевидного, загальноприйнятого або й загальновизнаного. Пам'ятники легітимізують певну владну модель. В умовах політики влади ЄСРП створення інформаційної блокади навколо злочину Голодомору, звісно, призводило до неможливості у публічному просторі вшанувати його жертв майже до кінця існування цієї держави. Із здобуттям Україною незалежності у 1991 р. процес подолання штучно створеної амнезії суспільства щодо трагедії 1932-1933 рр. прискорився і поступово знайшов підтримку органів державної влади.

Втім, усвідомлення громадянами масштабів і наслідків злочину Голодомору мало регіональну специфіку. У Криму, де під час Другої світової війни було знищено велику кількість кримчан, де гітлерівські та сталінські режими проводили геноциди етнічних спільнот і народів, на формування свідомості населення мала величезний вплив радянська пропаганда. Навіть в умовах незалежної України значна частина кримчан зберігала ідентичність радянської людини з її часто негативним ставленням до визнання злочину Голодомору або спробою нівелювати його суть і масштаб. Посилував ці настанови й потужний російський інформаційно-пропагандистський вплив на кримчан, адже влада Росії докладає величезних зусиль для заперечення геноцидного характеру подій в Україні у 1932-1933 рр. Водночас

Перша шпальта одного з номерів кримської україномовної газети «Думка» зі світлиною пам'ятного хреста.

зникнення репресивного ставлення до пам'яті про Голодомор у 1990-ті рр. призвело до пошуків представниками української громади Криму, серед якої було чимало його свідків або їхніх нащадків, способів її репрезентації у публічному просторі та вшанування жертв колосального злочину комуністичного режиму. В окремих регіонах Північної та Центральної України перші пам'ятні знаки у вигляді хрестів, як правило на місці поховань жертв Голодомору, з'явилися ще наприкінці 1980-х рр., за часів незалежності країни їхня кількість зросла багатократно.

В цих умовах у 1999-2000 рр. відбулася співпраця секретаря Кримської єпархії УПЦ Київського патріархату Павла Куца/єпископа Сімферопольського і Кримського Климента (висвяченого в архієреї у липні 2000 р.), який виношував ідею пам'ятного знака жертвам Голодомору, та кримськотатарського скульптора, діяча національного руху І. Аметова, який реалізував задум українського священнослужителя на волонтерських засадах.

У 2000-2013 рр. пам'ятний хрест жертвам Голодомору, встановлений ними на фасаді собору святих рівноапостольних князів Володи-

мира та Ольги у Сімферополі, став місцем, де регулярно громадськості проводилися публічні заходи як у День пам'яті жертв Голодомору, так і в інші дні пам'яті жертв комуністичного режиму. Було вироблено певний ритуал цих заходів, який містив молитву за загиблими (панахиду), виступи свідків злочину та представників громадськості щодо впливу трагедії на долю української нації та актуальних проблем, запалення свічок. Цікаво, що, попри яскраво виражену конфесійно-релігійну символіку пам'ятного знака – наявність православного хреста, у церемоніях вшанування пам'яті загиблих голодною смертю у 1932-1933 рр. регулярно брали участь не тільки українці різних конфесій або поглядів на релігію, а й кримськотатарські активісти. Показово й те, що й до російської агресії 2014 р. керівники автономії його не відвідували у пам'ятні дні. Незважаючи на це, воно все ж перетворилося на місце пам'яті суспільства про злочин комуністичного режиму.

Окупація Криму створила загрозу для існування пам'ятного хреста жертвам Голодомору в Сімферополі. Окупаційна адміністрація активно маркує простір тимчасово окупованого Криму, зокрема, з допомогою незаконного встановлення великої кількості пам'ятників, пам'ятних знаків, меморіалів, меморіальних дощок, які відбивають насамперед російсько-імперський дискурс. Під час «пам'ятникобудівельного буму» було відкрито об'єкти на честь організатора Голодомору – Й. Сталіна. До того ж із 2014 р. окупаційна влада відбирає храми та інші приміщення в УПЦ Київського патріархату/ПЦУ різними способами – від силового захоплення (у с. Перевальному, в Севастополі) до адміністративного та квазисудового тиску. Щодо будівлі у Сімферополі, в ніші якої встановлено пам'ятний знак жертвам

Цікаво, що, попри яскраво виражену конфесійно-релігійну символіку пам'ятного знака – наявність православного хреста, у церемоніях вшанування пам'яті загиблих голодною смертю у 1932-1933 рр. регулярно брали участь не тільки українці різних конфесій або поглядів на релігію, а й кримськотатарські активісти. Показово й те, що й до російської агресії 2014 р. керівники автономії його не відвідували у пам'ятні дні. Незважаючи на це, воно все ж перетворилося на місце пам'яті, оскільки сприяло формуванню пам'яті суспільства про злочин комуністичного режиму.

Голодомору, є рішення 2019 р. нелегітимного окупаційного «суду» з вимогою до ПЦУ остаточно звільнити це приміщення. За два роки до того так уже було захоплено російськими силовиками частину приміщень у Сімферополі, де розташовувалося єпархіальне управління. В разі силового захоплення окупантами собору св. Володимира та Ольги пам'ятний хрест, імовірно, буде в кращому разі демонтовано.

У результаті багаторічних зусиль кримського архієрея та активістів громади кримських українців парламент і уряд України для полегшення захисту майнових прав ПЦУ в окупованому Криму передали згадані приміщення церкви, що дозволить, зокрема, більш повно використати міжнародні судові інстанції. Це дає надію, що перше в Криму місце пам'яті жертв Голодомору продовжить виконувати свою місію нагадування про мільйони злочинно знищених комуністичним режимом українців. А зміцнює її успішні дії захисників України на півдні...

Випуск газети «Кримська світлиця» здійснюється в межах реалізації проекту «Реорганізація діяльності незалежного ЗМІ «Кримська світлиця»: посилення спроможностей в протидії дезінформації та пропаганди щодо Криму» за підтримки програми «Стийкість», яка упроваджується Фондом Східна Європа у консорціумі неурядових організацій на чолі з ERIM (Франція) у партнерстві з Фондацією домів з прав людини, Домом прав людини – Тбілісі, Чорноморським фондом регіонального співробітництва та коштом Європейського Союзу.

Зміст видання газети «Кримська світлиця» є виключною відповідальністю авторського колективу редакції газети «Кримська світлиця» громадської організації «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім», і не обов'язково відображає позицію організацій-партнерів консорціуму та Європейського Союзу.

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

КАМ'ЯНА ХЕРСОНЕС І ТАВРІЙСЬКИЙ МОГИЛА: РОСІЙСЬКЕ «ПОЛЕ ЧУДЕС» НА СПАДЩИНІ ЮНЕСКО

Усі злочини РФ проти культурної спадщини не могли не вплинути на ставлення міжнародної пам'яткоохоронної спільноти до Росії. Це торкнулося й обмеження її впливу в ЮНЕСКО. Однак російська влада вирішила скоригувати свою діяльність на пам'ятках на окупованих територіях. Особливо помітною ця активність стала після пограбування музеїв, архіву, бібліотек новоокупованих територій Херсонської, Запорізької, Донецької та Луганської областей і переміщення найцінніших предметів і найцінніших фондів архівних та бібліотечних установ до Криму. Але є ще один суттєвий факт, який привернув до себе увагу одразу після його побіжного озвучення в російських ЗМІ. Це стосується надання статусу філії Херсонського музею Національному заповіднику «Кам'яна Могила» в Запорізькій області. Детальніше про це – в наступному номері.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-художня і публіцистична газета Свідцтво про державну реєстрацію КВ № 23715-13555Р від 06.02.2019 р.
Засновники
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
Громадська організація «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім»

Видавець
ТОВ «Видавничий дім «Українська культура»
Юридична адреса
Видавця:
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1
Головний редактор
Андрій ШЕКУН
Дизайн та верстка
В'ячеслав ЮРЧЕНКО

Надруковано:
ФОП Хісамдінов А. Ю.
Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову. Зміст газети поширюється на умовах ліцензії CC BY 3.0, якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету
Передплатна ціна на 2023 р.: на 6 місяців - 224,64 грн; на рік - 449,28 грн.
У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонементу.
Передплатний індекс
90269
Наклад 1000 прим.
Ціна договірна

